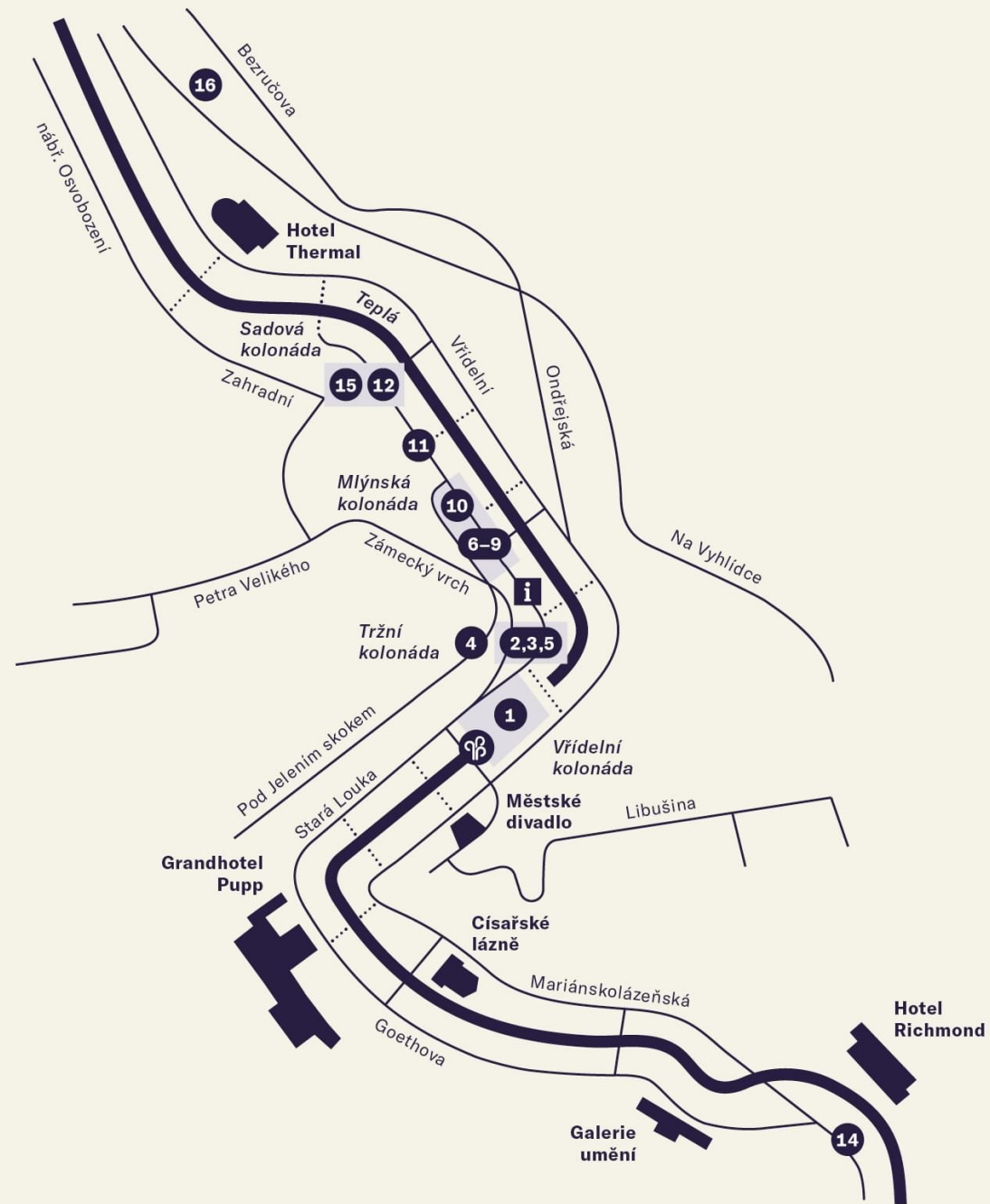

Karlovarské prameny

- Karlovarské léčivé prameny představují jedinečný přírodní fenomén, díky němuž se město Karlovy Vary zařadilo mezi nejvýznamnější lázeňská centra Evropy. Na relativně malém území zde vyvěrá celkem šestnáct hlavních minerálních pramenů s různou teplotou, chemickým složením i historií. Tyto termální vody vystupují z velkých hloubek podél tektonických poruch a jejich léčivé účinky jsou využívány již po staletí zejména při léčbě onemocnění trávicího ústrojí, metabolismu i pohybového aparátu. Prameny zároveň výrazně ovlivnily urbanistický vývoj města i podobu jeho kolonád, které se staly symbolem lázeňské architektury.
- Neznámějším a zároveň nejteplejším karlovarským pramenem je **Vřídlo**, jehož voda dosahuje teploty přes 73 °C a vystřikuje až do několika metrů výšky. Právě tento pramen tvoří základ celé lázeňské tradice města a je soustředěn ve **Vřídelní kolonádě**, jejíž architektonická podoba se během historie několikrát proměnila. Nedaleko odtud se nachází pramen Karla IV., spojený s legendou o založení Karlových Varů, podle níž si zde císař léčil své nemocné končetiny. Tento pramen vyvěrá v prostoru Tržní kolonády, kde se nachází i Tržní pramen, objevený při stavebních pracích v 19. století v prostoru historického tržiště.
- Významnou součástí karlovarského pramenného systému tvoří také **Zámecký pramen**, který se dělí na horní a dolní vývěr. Jeho existence byla doložena již v 18. století a během mimořádně tuhé zimy roku 1784 sloužila jeho voda dokonce jako zdroj vody pro městské kašny. Chemickým složením se podobá Vřídlu a patří mezi důležité zdroje lázeňské pitné kúry.
- Další skupina významných pramenů se nachází v prostoru **Mlýnské kolonády**, jedné z největších a architektonicky nejcennějších staveb svého druhu v Karlových Varech. **Mlýnský pramen** je znám již od 16. století a patří mezi nejdéle využívané zdroje minerální vody ve městě. V jeho blízkosti vyvěrá **pramen Rusalka**, dříve nazývaný Nový pramen, který byl v minulosti dokonce oblíbenější než ostatní prameny a stal se významným centrem lázeňského života. Nedaleko se nachází také **pramen Kníže Václav**, jehož silný výstřik byl kdysi přirovnáván k Vřídlu a z jehož vody se vyráběla karlovarská léčivá sůl. Součástí Mlýnské kolonády jsou rovněž **pramen Libuše** a **Skalní pramen**, které byly zachyceny při stavebních úpravách kolonády v 19. století a dodnes patří mezi vyhledávané zdroje pitné kúry lázeňských hostů.
- Mezi další důležité prameny patří **pramen Svoboda**, objevený při výstavbě Lázní III v 19. století, jehož vývěr byl zastřešen ozdobným osmibokým altánem. Velmi oblíbený je také **Sadový pramen**, známý svou příjemně nakyslou chutí způsobenou vyšším obsahem oxidu uhličitého. V prostoru Sadové kolonády byl později zpřístupněn také **Hadí pramen**, který obsahuje méně minerálů než ostatní prameny, avšak větší množství oxidu uhličitého, a proto je návštěvníky často vyhledáván.
- Zvláštní postavení mezi karlovarskými prameny zaujímá **pramen Štěpánka**, železnatá kyselka objevená v 19. století a znovu obnovená až koncem 20. století. Přesto dosud není oficiálně vyhlášena přírodním léčivým zdrojem. Ještě výrazněji se od ostatních liší **Železnatý pramen**, který je nejchladnějším karlovarským pramenem a díky vysokému obsahu železa a arzenu má zcela odlišné chemické složení než většina ostatních minerálních vod. Specifickým případem je také **pramen Dorotka**, jenž nepředstavuje klasický minerální pramen, ale výron suchého oxidu uhličitého využívaný dnes především pro měření plynů v regionu a není veřejnosti přístupný.
- Souhrnně tvoří těchto šestnáct pramenů jedinečný přírodní systém, který zásadně ovlivnil vznik i rozvoj Karlových Varů jako světově proslulého lázeňského města. Jejich léčivé účinky, historická hodnota i architektonické prostředí kolonád dodnes přitahují návštěvníky z celého světa a představují významnou součást českého přírodního i kulturního dědictví.

Karlovarské prameny (16)

Pramen číslo 1 – Vřídlo

Pramen číslo 2 – Karla IV.

Pramen číslo 3 – Zámecký dolní

Pramen číslo 4 – Zámecký horní

Pramen číslo 5 – Tržní

Pramen číslo 6 – Mlýnský

Pramen číslo 7 – Rusalka

Pramen číslo 8 – Kníže Václav

Pramen číslo 9 – Libuše

Pramen číslo 10 – Skalní

Pramen číslo 11 – Svoboda

Pramen číslo 12 – Sadový

Pramen číslo 13 – Dorotka

Pramen číslo 14 – Štěpánka

Pramen číslo 15 – Hadí

Pramen číslo 16 – Železnatý

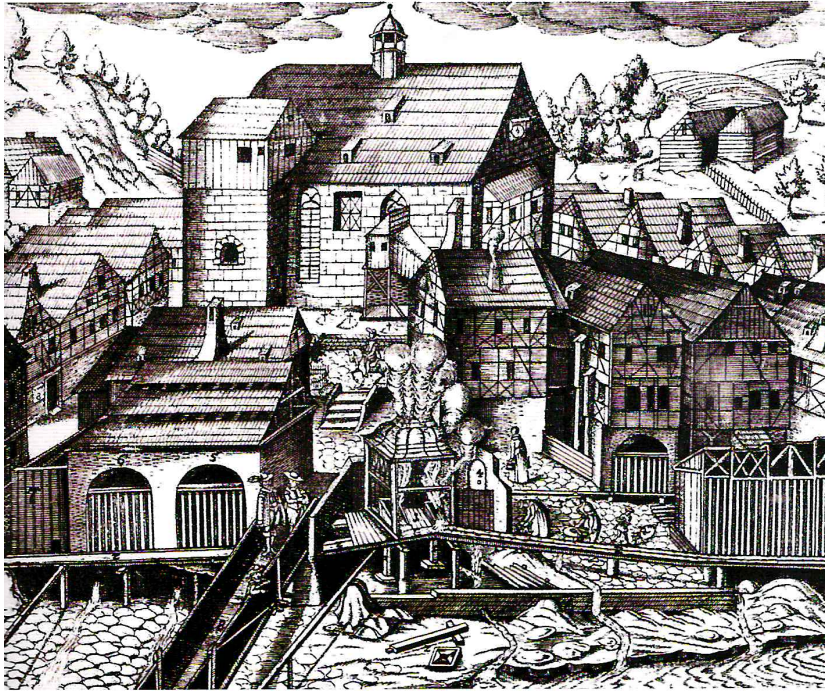
1 Vřídlo

73,4 °C

Vřídelní kolonáda

- První jednotné architektonické řešení prostoru kolem vývěru Vřídla přišlo v roce 1826, kdy byla vystavěna první **empírová Vřídelní kolonáda**.
- V letech 1878-1879 byla poté na jejím místě postavena nová **litinová Vřídelní kolonáda** v podle projektu vídeňských architektů Fellnera a Helmera.
- Již v roce 1939 byla kolonáda z důvodu koroze rozebrána a na dalších 35 let byla nahrazena **dřevěným provizoriem**.
- V roce 1975 byla nad Vřídlem vystavěna moderní prosklená **železobetonová Vřídelní kolonáda** ve funkcionalistickém slohu.

2 Karla IV.

65,8 °C

Tržní kolonáda

- Pramen nazývaný původně „Žrout“ vyvěral již od středověku v prostoru historického Tržiště pod Zámeckou věží.
- Podle pověsti si právě u tohoto pramene léčil své nemocné končetiny císař Karel IV. Samotná legenda o založení Karlových Varů je zachycena na bronzovém reliéfu „Objevení horkých pramenů Karlem IV.“ od uměleckého kováře Adolfa Zörklera, který je zavěšen přímo nad pramenní vázou.
- K lázeňským účelům byl však pramen užíván až do roku 1875, kdy byla odstraněna stará karlovarská radnice.
- V letech 1882-1883 byla následně nad pramen vystavěna dřevěná Tržní kolonáda ve švýcarském stylu podle projektu vídeňských architektů Fellnera a Helmera.

3 Zámecký dolní

48,6 °C

Tržní kolonáda

- Vývěr Zámeckého pramene byl poprvé objeven v roce 1769 na Tržišti pod Zámeckou věží v historickém centru Karlových Varů. Během velmi chladné zimy roku 1784, kdy zamrzla všechna voda ve městě, byl Zámecký pramen rozváděn do veřejných kašen.
- Karlovarský lékař David Becher tehdy provedl jeho rozbor a zjistil, že má stejné složení jako Vřídlo. V roce 1797 byl vystavěn nad Zámeckým pramenem první altán. Roku 1809 se však vývěr Zámeckého pramene ztratil a znovu se objevil až o 14 let později.
- V roce 1830 vznikla nad pramenem první kolonáda, nahrazená v letech 1910-1912 novou secesní Zámeckou kolonádou. Do prostoru výše položené části objektu byl tehdy vyveden nový vývěr Horního zámeckého pramene. Na počátku 21. století byl objekt Zámecké kolonády přebudován na léčebné zařízení Zámecké lázně. Dolní Zámecký pramen byl následně pro veřejnost přiveden do prostoru Tržní kolonády.

4 Zámecký horní

51,1 °C

Zámecká kolonáda

- Vývěr Zámeckého pramene byl poprvé objeven v roce 1769 na Tržišti pod Zámeckou věží v historickém centru Karlových Varů. Během velmi chladné zimy roku 1784, kdy zamrzla všechna voda ve městě, byl Zámecký pramen rozváděn do veřejných kašen.
- Karlovarský lékař David Becher tehdy provedl jeho rozbor a zjistil, že má stejné složení jako Vřídlo. V roce 1797 byl vystavěn nad Zámeckým pramenem první altán. Roku 1809 se však vývěr Zámeckého pramene ztratil a znovu se objevil až o 14 let později.
- V roce 1830 vznikla nad Zámeckým pramenem první kolonáda, nahrazená v letech 1910-1912 novou secesní Zámeckou kolonádou. V prostoru výše položené části objektu byl tehdy zpřístupněn nový vývěr Horního zámeckého pramene, když do pavilonu byla přivedena malá část silně proplyněné vody Zámeckého pramene.

5 Tržní

63,8 °C

Tržní kolonáda

- Vývěr pramene byl odkryt při stavebních pracích v místech historického tržiště pod Zámeckou věží v dubnu roku 1838. Již v 16. století stávaly v těchto místech první karlovarské lázně.
- Od svého prvního záchytu se pramen několikrát ztratil a znovu objevil. Trvale zachycen byl až po provedení několika hloubkových vrtů. Pramen byl poté jímán v přízemí domu Marktbrunn, strženého v roce 1904. Na jeho místě bylo poté vybudováno prodloužení dřevěné Tržní kolonády ve švýcarském stylu z let 1882-1883.
- Pramen dnes vyvěrá v prostoru půlkruhové apsidy Tržní kolonády, která je díky svým výborným akustickým vlastnostem vyhledávaným místem pro pořádání koncertů.

6 Mlýnský

57,8 °C

Mlýnská kolonáda

- Mlýnský pramen, známý již od 16. století, patří mezi nejstarší zachytávané karlovarské termální prameny. Název dostal vývěr pramene podle nedalekého mlýna na říčce Teplé, který zde stával až do konce 18. století. V roce 1705 byl mezi prvními doporučovanými prameny k pitným kúrám.
- Od roku 1711 byl pramen jímán v útrobách nové barokní budovy Mlýnských lázní. Minerální voda byla tehdy užívána především k léčebným koupelím.
- V roce 1827 byla budova Mlýnských lázní během radikální úpravy Mlýnského nábřeží a prodloužení kolonády Nového pramene stržena a na jejím místě postaven nový pavilon Mlýnského pramene, nahrazený v letech 1871-1881 Zítkovou kamennou Mlýnskou kolonádou. Voda Mlýnského pramene byla později plněna do lahví a rozesílána do celého světa.

7 Rusalka

60,6 °C

Mlýnská kolonáda

- Pramen vyvěrající původně přímo v korytě říčky Teplé byl známý již od 16. století. Přesto byl v souvislosti s nárůstem zájmu lázeňských hostů po polovině 18. století nazýván **Nový pramen**. Zprvu stával nad vývěrem pramene v sousedství Mlýnských lázní jednoduchý přístřešek.
- V letech 1792-1793 byla nad pramenem vystavěna nová dřevěná promenádní hala, která byla první stavbou svého druhu v Karlových Varech. Lázeňským hostům kolonáda poskytovala možnost pobývat u pramenů i za nepříznivého počasí. Přimo u pramene ordinovali lázeňští lékaři.
- Na počátku 19. století se tak stal Nový pramen oblíbenějším a vyhledávanějším než ostatní prameny. V roce 1811 byla na místě původní stavby postavena nová empírová Giesselova kolonáda Nového pramene, která byla v letech 1871-1881 nahrazena Zítkovou kamennou Mlýnskou kolonádou.

8 Kníže Václav

65,4 °C a 64,3 °C

Mlýnská kolonáda

- Pramen se prvně objevil v roce 1784, kdy vyvěral přímo zpod Bernardovy skály, sahající tehdy až do koryta říčky Teplé. Pramen byl podle skalního ostrohu nazván **Bernardův pramen**. Pramen býval původně daleko vydatnější, pro mohutnost svého výstřiku, přesahujícího 4 m, byl přirovnáván k Vřídlu. Z vody pramene se dříve vyráběla karlovarská léčivá sůl.
- V letech 1870-1871 byla nad pramenem vystavěna Zítkova kamenná Mlýnská kolonáda a vývěr pramene byl sveden do dvou pramenních váz, které byly původně zachycovány odděleně.
- První vývěr pramene o teplotě 65,6 °C a vydatnosti 4 l/min je vyveden přímo v promenádní hale Zítkovi kolonády.
- Druhá pramenní váza je umístěna na přemostění říčky Teplé v prostoru před kolonádou, kde teplota vývěru dosahuje 64,3 °C a vydatnosti pouze 2 l/min.

9 Libuše

61,5 °C

Mlýnská kolonáda

- Vývěr pramene byl prvně zachycen během výstavby nové Zítkovy kamenné Mlýnské kolonády v letech 1871-1881.
- Voda byla do pramenní vazy přivedena ze čtyř drobných vývěrů z prostoru pod orchestřištěm. Pramen se původně nazýval **pramen Alžbětiných růží**, současný název získal až v roce 1947.
- Libušin pramen je jedním z teplých minerálních pramenů vyvěrajících v prostoru největší karlovarské kolonády a je tak hojně navštěvován zástupy lázeňských hostů a návštěvníků města.

10 Skalní

44,9 °C

Mlýnská kolonáda

- Skalní pramen původně vyvěral přímo v korytě říčky Teplé. Tuň pod Bernardovou skálou se tehdy nazývala Koňské lázně, protože se zde v minulosti plavili koně. Pramen byl poprvé jímán v roce 1845 po odlámní části skalního masivu. Nad vývěrem pramene byly tehdy postaveny jednoduché dřevěné přístřešky.
- V roce 1892 byl v rámci prodloužení Mlýnské kolonády nad Skalním pramenem postaven nový pavilon podle původního projektu vynikajícího českého architekta Josefa Zítka.
- Skalní pramen je jímán několika až 30 metrů hlubokými vrty z nitra Bernardovy skály.

11 Svoboda

61,7 °C

altán pramene Svoboda

- Pramen byl objeven při hloubení základů nového lázeňského domu, Lázní III, na počátku šedesátých let 19. století.
- Termální voda byla zachycena pramenním zvonem a vyvedena do prostoru mezi novou lázeňskou budovou a tehdejším špitálem sv. Bernarda pod Bernardovou skálou. V blízkosti tohoto pramene vyvěral tehdy ještě dnes již zaniklý Špitálský pramen.
- V roce 1865 byl nad vývěrem pramene postaven zdobný osmiboký dřevěný altán. Pramen se původně nazýval **Lázeňský**, do roku 1918 nesl jméno **císaře Františka Josefa I.** a v roce 1946 dostal dnešní název pramen Svoboda.

12 Sadový

39,1 °C

Sadová kolonáda

- Pramen byl objeven v roce 1852 při hloubení základů Vojenského lázeňského ústavu. Původně byl pramen označován jako **Císařský** a spolu s Hochbergerovým pramenem byl užíván k léčebné pitné kúře pacientů Vojenského lázeňského ústavu.
- Dodnes je pramen u návštěvníků města velice oblíben pro vysoký obsah rozpuštěného oxidu uhličitého, a tudíž příjemně nakyslou chuť.
- Hlavní vývěr pramene je jímám na nádvoří Vojenského lázeňského ústavu, odkud je pro pohodlí pacientů přiváděn i na úroveň vstupní haly.
- Pro veřejnost byla část pramene svedena do suterénu objektu. Přístup k pramenní váze je veden od Sadové kolonády ve Dvořákových sadech.

13 Dorotka

nepřístupný

- Pramen Dorotka, nazývaný rovněž Dorotčin pramen, nelze řadit ke klasickým karlovarským minerálním pramenům. Jedná se o silný výron suchého oxidu uhličitého doprovázený velmi malým množstvím slabě mineralizované vody.
- Pramen vyvěrá do kamenného pavilonu Dorotka za bývalými Plynnými a slunečními lázněmi (Lázně VI) nedaleko Parkhotelu Richmond.
- Pramen vyvěrá v suterénu pavilonu a využívá se dnes pouze k měření jako součást sítě monitorovacích stanic plynu v západočeském regionu. Pavilon je veřejnosti nepřístupný.

14 Štěpánka

14,2 °C

altán Aloise Kleina

- Již v 18. století byly na pozemku dnešního parku před sanatoriem Richmond známy vývěry vřidelní vody. V roce 1884 zde byl zachycen pramen, jenž byl nazván na počest rakouské arcivévodkyně Štěpánky.
- Štěpánčin pramen železnaté kyselky se následně stal díky svému složení významnou součástí pitné kúry lázeňských hostů. Na počátku 20. století však vývěr pramene zanikl.
- Teprve v roce 1993 byl po několika neúspěšných pokusech realizován nový vrt. V roce 1997 byl nad znovu obnoveným vývěrem pramene Štěpánka postaven osmiboký dřevěný altán Aloise Kleina ve švýcarském stylu. Pramen Štěpánka patří mezi prameny doposud nevyhlášené jako přírodní léčivé zdroje.

15 Hadí

28,1 °C

Sadová kolonáda

- Hadí pramen je zatím posledním zpřístupněným karlovarským minerálním pramenem. Do prostoru jihozápadního pavilonu Sadové kolonády byl vyveden během rekonstrukce promenádního objektu v roce 2001. Vývěr pramene ve tvaru hada je na vrcholu sloupu zdoben vázou s uchy tvořenými hady.
- Název pramene je odvozen od užovek, které kdysi žily v hojném počtu za kolonádami.
- Hadí pramen obsahuje méně minerálů než ostatní prameny, zato však větší množství oxidu uhličitého. Již od svého zpřístupnění se stal pramen hojně vyhledávaným lázeňskými hosty.

16 Železnatý

11,9 °C

kolonáda Železnatého pramene

- Již v minulosti zbarvovaly zdejší stráň usazeniny okrové barvy díky vysokému obsahu železa. Železnatý pramen byl poprvé jímán roku 1852. Od roku 1856 se začal pramen na doporučení lékaře Rudolfa Mannla užívat k pitné kúře a v jeho sousedství byly zřízeny tzv. Železité lázně, ve kterých sloužila jeho voda rovněž ke koupelím.
- Ve dvacátých letech 20. století byl nad pramenem vystavěn nový pavilón v podobě malé sloupové haly, nazývaný kolonáda Železnatého pramene.
- Vývěr pramene s teplotou 11,9° C je nejstudenějším karlovarským minerálním pramenem a díky vysokému obsahu železa a arzenu se výrazně liší od ostatních lázeňských pramenů. Přesto dosud stojí stranou zájmu návštěvníků města Karlovy Vary.

